

PREDMET *LOLES protiv IRSKE*

U predmetu Loles,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući, u skladu s odredbama člana 43 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu „Konvencija“) i pravilima 21 i 22 Poslovnika Suda, u veću sastavljenom od sledećih sudija:

- g. R. KASIN (*CASSIN*), *predsednika*,
- gđa G. MARIDAKIS (*MARIDAKIS*)
- g. E. RODENBURG (*RODENBOURG*)
- g. R. MEKGONIGAL (*McGONIGAL*), člana *ex officio*,
- g. G. BALADORE PALIERI (*BALLADORE PALLIERI*)
- g. E. ARNALDS (*ARNALDS*)
- g. K. F. ARIK (*ARIK*), kao i
- g. R. MODINOS (*MODINOS*), *sekretara Suda*,

donosi sledeću presudu:

O POSTUPKU

1. Slučaj je Sudu uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu Komisija) 13. aprila 1960. godine. Uz zahtev za prosleđivanje predmeta priložen je i izveštaj Komisije, shodno članu 31 Konvencije. Slučaj proističe iz predstavke protiv Republike Irske koju je na osnovu člana 25 Konvencije podneo g. Dž. R. Loles, državljanin Republike Irske.

2. I Komisija i država Irska (u daljem tekstu: Država), kao stranka u postupku u ovom slučaju, uputile su prethodne prigovore i pokrenule određena proceduralna pitanja. Sud je odlučio o ovim pitanjima u svojoj presudi od 14. novembra 1960.

Postupak do tog datuma opisan je u presudi.

3. Nakon donošenja presude, predsednik sudskog veća je 14. novembra 1960. naložio delegatima Komisije da svoj podnesak dostave najkasnije do 16. decembra 1960, i odredio 5. februar 1961. kao poslednji dan do koga će Država odgovoriti na podnesak Komisije.

U skladu sa tim nalogom, Komisija je 16. decembra 1960. podnela dokument pod nazivom „Komentar na odgovor Države (suština spora)“, koji je Državi, kao stranci u postupku, prosleđen 19. decembra 1960. Trećeg februara 1961, dakle pre isteka naznačenog roka, Država je podnela dokument pod nazivom „Komentari Države Irske na podnesak Evropske komisije za ljudska prava od 16. decembra 1960.“ Taj dokument je prosleđen delegatima Komisije 7. februara 1961, čime su se stekli uslovi za razmatranje suštine spora.

Pre početka usmene rasprave, glavni delegat Komisije je 14. marta 1961. preko Sekretarijata pisanim putem obavestio Sud o stavovima delegata Komisije po određenim pitanjima koja je Država pokrenula u svom podnesku od 3. februara 1961. Podnesak od 14. marta 1961, čija je kopija prosleđena Državi, takođe je priključen spisima predmeta.

4. Na javnim raspravama održanim u Strazburu 7, 8, 10. i 11. aprila 1961. godine prisustvovali su:

(a) u ime Komisije

Ser Hamfri Valdok, predsednik Komisije, kao glavni delegat, i

g. C. T. Eustatiades, potpredsednik, i

g. S. Petren, član Komisije, u svojstvu pomoćnika delegata;

(b) u ime države Irske

g. A. O Kife, državni pravobranilac Irske,

u svojstvu

zastupnika države

uz pomoć

g. S. Moriseja, pravnog savetnika u

Ministarstvu inostranih poslova,

advokata

g. A. J. Hedermana,

advokata, kao i

g. D. O Donovan,

državnog tužioca, i

g. P. Berija, pomoćnika generalnog sekretara
Ministarstva pravde.

5. Pre pokretanja rasprave o osnovanosti predstavke, Ser Hamfri Valdok, glavni delegat Komisije, pokrenuo je određena proceduralna pitanja i tom prilikom izjavio sledeće:

„Molimo Sud da utvrdi da delegati Komisije imaju sledeća prava:

- (a) da smatraju da sastavni deo postupka u ovom slučaju predstavljaju i pisani komentari podnosioca predstavke na izveštaj Komi-

sije, sadržani u stavovima 31 do 49 podneska Komisije od 16. decembra 1960, kako je Sud i naznačio na strani 15 svoje presude od 14. novembra 1960;

- (b) da Sudu predstave mišljenja podnosioca predstavke o svakom pitanju koje se pokrene u raspravi, kako je i naznačeno na strani 15 presude Suda od 14. novembra 1960;
- (c) da lice koje u tu svrhu imenuje podnosilac predstavke smatraju nadležnim za pružanje svake pomoći koju oni zatraže da bi Sudu predstavili mišljenja podnosioca predstavke o bilo kom konkretnom pitanju koje se pokrene u raspravi.“

U svojstvu zastupnika Irske, g. A. O Kife je izjavio da će odluku o ovom pitanju prepustiti Sudu.

6. Sud je 7. aprila 1961. doneo sledeću odluku:

„Sud,

imajući u vidu zaključke koje su delegati Evropske komisije za ljudska prava izneli na raspravi od 7. aprila 1961;

uzimajući u obzir činjenicu da zastupnik Irske ne želi da se izjasni o tom pitanju;

budući da je u svojoj presudi od 14. novembra 1960. Sud stao na stanovište da u ovoj fazi postupka nema osnova da se Komisija ovlasti da Sud izveštava o pisanim komentarima podnosioca predstavke na izveštaj Komisije;

budući da je u pomenutoj presudi, čija je merodavna verzija ona na francuskom jeziku, Sud uvažio pravo Komisije da se pozove („de faire état“) na stavove podnosioca predstavke o njenim ovlašćenjima, i uvažio da to jeste ispravan način obaveštavanja Suda;

budući da se ovako široka ovlašćenja Komisije odnose i na svako drugo mišljenje podnosioca predstavke koji je Komisija pribavila tokom postupka pred Sudom;

budući da, sa druge strane, Komisija ima punu slobodu da sama odluči na koji će način stupiti u kontakt sa podnosiocem predstavke i omogućiti mu da je o svojim stavovima izvesti; budući da Komisija naročito ima slobodu da od podnosioca predstavke traži da imenuje lice koje će biti na raspolaganju delegatima Komisije; budući da iz toga ne sledi da to lice ima bilo kakav status *locus standi in judicio*;

iz navedenih razloga, jednoglasno donosi sledeću odluku:

U pogledu zaključaka pod (a), da u ovoj fazi postupka pisani komentari podnosioca predstavke, navedeni u stavovima 31 do 49 podneska

Komisije od 16. decembra 1960, ne mogu biti smatrani sastavnim delom postupka u slučaju;

u pogledu tačke (b), da Komisija ima punu slobodu da tokom rasprave, u meri u kojoj to smatra potrebnim kako bi se Sud bolje upoznao sa stanjem stvari, iznese komentare podnosioca predstavke na njen izveštaj i na svako drugo konkretno pitanje pokrenuto nakon njegovog podnošenja;

u pogledu tačke (c), da je na Komisiji da prema sopstvenom nahođenju od podnosioca predstavke zatraži da imenuje lice koje će joj biti na raspolaganju, uz sve prethodno navedene ograde.“

7. Sud je nakon toga saslušao izjave, odgovore i komentare u vezi sa činjenicama i pravom koji se odnose na suštinu spora, koje je u ime Komisije podneo Ser Hamfri Valdok, glavni delegat Komisije; a u ime Države, g. A. O Kife, državni pravobranilac, u svojstvu zastupnika Irske.

OKOLNOSTI SLUČAJA

I.

1. Cilj podnošenja zahteva Komisije – kome je priložen i njen izveštaj sačinjen shodno odredbama člana 31 Konvencije – bio je da se Sudu uputi na razmatranje predmet Dž. R. Lolesa, radi utvrđivanja da li činjenice ovog slučaja ukazuju da Država nije ispunila svoje obaveze iz Konvencije.

Iz podnesaka Komisije sledi da Dž. R. Loles u svojoj predstavi tvrdi da su u njegovom slučaju nadležni organi Republike Irske povredili Konvenciju tako što je Ministarstvo pravde bez odluke suda naložilo da se on pritvori od 13. jula do 11. decembra 1957. u jednu vojnu pritvorsku jedinicu na teritoriji Republike Irske pozivajući se na član 4 Zakona br. 2 iz 1940. o izmenama Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939.

2. Iz izveštaja Komisije, podnesaka, dokaza i dokumentacije koji su stavljeni na uvid Sudu, kao i iz izjava koje su Komisija i Država dale tokom usmene rasprave pred Sudom, proističe da se činjenice u ovom slučaju svode na sledeće:

3. Dž. R. Loles je građevinski radnik, rođen 1936. godine, sa stalnim prebivalištem u Dublinu (Irska).

4. Dž. R. Loles je pred Komisijom priznao da je januara 1956. postao pripadnik Irske republikanske armije (IRA). Prema sopstvenom iskazu, on

je iz IRA istupio juna 1956. godine, a iz jedne njene frakcije decembra 1956. godine.

II.

5. Prema Ugovoru o osnivanju Slobodne Države Irske, koji su 6. decembra 1921. potpisale Ujedinjeno Kraljevstvo i Slobodna Država Irska, šest okruga na severu irskog ostrva ostalo je pod britanskim suverenitetom.

6. Nakon osnivanja Slobodne Države Irske, formirane su oružane grupe koje sebe nazivaju Irska republikanska armija (IRA), sa proklamovanim ciljem da vrše nasilje radi ukidanja britanskog suvereniteta u Severnoj Irskoj. Aktivnosti tih grupa su u određenim trenucima postajale takve da protiv njih nije bilo moguće primeniti delotvorne mere na osnovu postojećih zakonskih ovlašćenja. Zakonodavna vlast je zbog toga u nekoliko navrata Vladi davala specijalna ovlašćenja za rešavanje situacija prozrokovanih tim protivpravnim aktivnostima, a ta su ovlašćenja u određenim situacijama podrazumevala i pritvor bez prethodnog suđenja.

Sadašnji ustav Republike Irske stupio je na snagu 29. decembra 1937. Sva lica pritvorena za političke delikte puštena su iz pritvora maja 1938.

Kada je politička situacija u Evropi ukazivala na skoro izbijanje rata, IRA je obnovila aktivnosti i počinila nove akte nasilja.

Početkom 1939. godine IRA je objavila dokument koji je predstavila kao „objavu rata Velikoj Britaniji“. Nakon toga IRA je, delujući sa teritorije Republike Irske, intenzivirala akte nasilja na britanskoj teritoriji.

7. Parlament Republike Irske je 1939. godine, u cilju rešavanja situacije prouzrokovane aktivnostima IRA, usvojio Zakon o krivičnim delima protiv države koji je stupio na snagu 14. juna 1939.

III.

8. Drugi deo Zakona iz 1939. godine sadrži definiciju „aktivnosti koje su nužne za očuvanje javnog reda i mira ili bezbednosti države.“

U Trećem delu sadržane su odredbe koje se odnose na organizacije čije aktivnosti sankcioniše ovaj zakon i koje Vlada može proglasiti „protivzakonitim.“ Član 21 Zakona propisuje sledeće:

„(1) Nikome nije dozvoljeno da bude član protivzakonite organizacije;

(2) Svako lice koje pripada protivzakonitoj organizaciji u suprotnosti sa ovim članom Zakona, biće krivo za izvršenje krivičnog dela iz ovog člana i kažnjeno na sledeći način:

- (a) zbirnom osudom na novčanu kaznu u maksimalnom iznosu od 50 funti, a sud umesto novčane kazne može odrediti kaznu zatvora u trajanju od najviše tri meseca ili objedinjenu novčanu i zatvorsku kaznu; ili
- (b) nakon utvrđivanja krivice po optužnici, na kaznu zatvora u trajanju od najviše dve godine.“

Četvrti deo zakona iz 1939. godine sadrži odredbe o suzbijanju protivzakonitih aktivnosti, uključujući i član 30, koji propisuje hapšenje i pritvor za lica osumnjičena da se bave protivzakonitim aktivnostima, i to na sledeći način:

Član 30

„(1) Svaki pripadnik policije (i kada nije u uniformi, a kada, ukoliko se to od njega zatraži, pokaže službenu legitimaciju) ima pravo da bez prethodnog upozorenja zaustavi, pretrese, ispituje i privede svako lice, ili da bilo koju od ovih radnji primeni prema bilo kom licu za koje sumnja da je izvršilo ili namerava da izvrši ili je povezan sa izvršenjem bilo kog krivičnog dela definisanog bilo kojom odredbom ovog zakona, ili bilo kog dela koje se u tom trenutku smatra krivičnim delom u pripremi, u smislu Petog dela ovog Zakona, ili bilo koje lice za koje sumnja da poseduje bilo kakav dokument vezan za izvršenje ili nameru izvršenja prethodno navedenih krivičnih dela.

(2) Svaki pripadnik policije (i kada nije u uniformi, a kada, ukoliko se to od njega zatraži, pokaže službenu legitimaciju) može, u svrhu vršenja ovlašćenja propisanih u prethodnom stavu ovog člana, zaustaviti i izvršiti pretres (ukoliko je potrebno i primenom sile) svakog vozila, broda, čamca ili nekog drugog plovila za koje sumnja da prevozi lice koje on, na osnovu ovlašćenja iz prethodne odredbe, može uhapsiti bez naloga suda.

(3) Lice koje je uhapšeno na osnovu ovog člana može biti odvedeno i stavljeno u pritvor u stanicu policije, zatvor ili na neko drugo odgovarajuće mesto u trajanju od 24 sata od trenutka hapšenja i može, ukoliko to naloži pripadnik policije koji mora po činu biti bar glavni inspektor, ostati u pritvoru još 24 sata.

(4) Lice pritvoreno na osnovu prethodnih stavova ovog člana može u svakom trenutku trajanja pritvora biti okrivljeno pred Okružnim ili Specijalnim krivičnim sudom za izvršenje krivičnog dela ili pušteno iz pritvora po nalogu pripadnika policije, a ukoliko takvo lice nije ni okrivljeno niti po nalogu pripadnika policije pušteno iz pritvora, to će lice biti pušteno iz pritvora nakon isteka vremena propisanog odgovarajućim odredbama ovog člana.

(5) Svaki pripadnik policije može izvršiti jednu ili sve dole navedene radnje prema licu pritvorenom na osnovu ovog člana:

- (a) zahtevati od pritvorenog lica da kaže ime i adresu;
- (b) izvršiti ili naložiti pretres pritvorenog lica;
- (c) fotografisati ili naložiti fotografisanje pritvorenog lica;
- (d) uzeti ili naložiti uzimanje otisaka prstiju pritvorenog lica.

(6) Svako lice koje ometa pripadnika policije u vršenju bilo kog ovlašćenja iz prethodnog stava ovog člana ili koje odbije da kaže svoje ime i adresu ili koje da lažne podatke smatraće se odgovornim za izvršenje krivičnog dela propisanog ovim članom, za šta se može, po zbirnoj osudi, osuditi na kaznu zatvora u trajanju od najviše šest meseci.“

Peti deo Zakona iz 1939. godine sadrži odredbe o osnivanju „Specijalnih krivičnih sudova“ koji će suditi licima okrivljenim za krivična dela propisana ovim Zakonom.

Konačno, Šesti deo Zakona sadrži odredbe koje ovlašćuju svakog ministra da, po stupanju na snagu tog dela Zakona, u određenim situacijama naloži pritvaranje bilo kog lica za koje opravdano sumnja da se bavi aktivnostima koje se po ovom zakonu smatraju protivzakonitim.

9. Dvadeset trećeg juna 1939, tj. devet dana nakon stupanja na snagu Zakona o krivičnim delima protiv države, Vlada je donela uredbu na osnovu člana 19 Zakona kojom je IRA proglašena za protivzakonitu organizaciju i naloženo je njeno raspuštanje.

10. Nakon toga, oko 70 lica je uhapšeno i stavljeno u pritvor na osnovu Šestog dela Zakona. Jedno od tih lica obratilo se Višem sudu Irske sa zahtevom za preispitivanje zakonitosti pritvora. Sud je pritvor proglasio protivzakonitim i naložio puštanje na slobodu tog lica zbog nepostojanja sudskog rešenja o određivanju pritvora.

Vlada je nakon toga pustila iz pritvora sva lica pritvorena na osnovu ovih odredaba.

11. Reagujući na odluku Višeg suda, Vlada je Parlamentu podnela na usvajanje Nacrt zakona o izmenama Šestog dela Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939. godine. Parlament je Zakon usvojio 9. februara 1940. pod nazivom „Izmenjeni zakon o krivičnim delima protiv države iz 1940. godine (Zakon br. 2 iz 1940)“, nakon što je Vrhovni sud utvrdio da je Zakon u skladu sa Ustavom.

Zakonom se ministrima daje specijalno ovlašćenje da odrede pritvor bez odluke suda „u svakoj situaciji kada Vlada objavi da su ovlašćenja na osnovu ovog dela Zakona nužna radi očuvanja javnog reda i mira i

kada utvrdi da je nužno da ovaj deo Zakona odmah stupi na snagu“ (čl. 3, st. 2).

Međutim, prema članu 3, stav 4, Donji dom Irskog parlamenta može u svakom trenutku prostom većinom da odluči da se poništava specijalno ovlašćenje za određivanje pritvora uvedeno ovakvom objavom Vlade.

Osim toga, član 9 Zakona propisuje da oba doma Parlamenta moraju biti redovno i potpuno obavješavana o načinu sprovođenja specijalnih ovlašćenja za određivanje pritvora.

12. Ovlašćenja za određivanje pritvora predviđena Zakonom daju se ministrima. Član 4 Zakona propisuje sledeće:

„(1) Kada ministar smatra da se neko lice bavi aktivnostima koje, prema njegovom mišljenju, ugrožavaju javni red i mir ili bezbednost države, taj ministar može lično da izda nalog, overen službenim pečatom, za hapšenje i pritvor tog lica na osnovu ovog člana.

(2) Svaki pripadnik policije može bez sudskog naloga privesti bilo koje lice za koje je nalog za hapšenje izdao ministar na osnovu prethodnog stava ovog člana.

(3) Svako lice privedeno na osnovu prethodnog stava biće smešteno u zatvor ili na neko drugo mesto koje je u tu svrhu određeno uredbom koja je doneta na osnovu ovog dela Zakona, sve dok taj deo Zakona ne bude stavljen van snage ili dok takvo lice ne bude pušteno iz pritvora na osnovu dole navedenih odredbi ovog dela Zakona.

(4) Kada neko lice bude pritvoreno na osnovu ovog člana, takvom licu će se odmah po smeštanju u zatvor ili na drugo mesto koje je u tu svrhu određeno uredbom koja je doneta na osnovu ovog dela Zakona, uručiti primerak rešenja za određivanje pritvora izdato na osnovu ovog člana i člana 8 Zakona.“

13. Član 8 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. godine nalaže Vladi da nakon stupanja na snagu ovlašćenja o određivanju pritvora bez odluke suda čim bude bilo moguće oformi komisiju (u daljem tekstu „Komisija za pritvor“) kojoj svako lice koje je pritvoreno bez odluke suda na osnovu ovog Zakona može, preko Vlade, uputiti zahtev za preispitivanje opravdanosti pritvora. Komisija će se sastojati od tri člana koje imenuje Vlada, od kojih će jedan član biti aktivno vojno lice odbrambenih snaga koje je u službi provelo najmanje sedam godina, dok se druga dva člana biraju iz redova advokata sa najmanje sedam godina iskustva u zastupanju pred sudom ili iz redova sadašnjih ili bivših sudija redovnih sudova. Član 8 Zakona takođe propisuje da se

lice ima bez odlaganja pustiti iz pritvora kada Komisija utvrdi da ne postoji razumno opravdanje za produžetak pritvora.

IV.

14. Nakon nekoliko godina tokom kojih je zabeleženo vrlo malo aktivnosti IRA, ova organizacija počela je ponovo da deluje tokom 1954. i u drugoj polovini 1956. godine.

U drugoj polovini decembra 1956. došlo je do oružanih napada na veći broj policijskih stanica u Severnoj Irskoj, a u napadu koji se odigrao krajem tog meseca jedan policajac je ubijen. U decembru je otvorena vatra na policijsku patrolu koja se kretala pograničnim putem, postavljane su barikade od balvana, prekidani telefonski vodovi itd. Slični incidenti su se dogodili i u januaru 1957. Početkom tog meseca zabeležen je i napad na policijsku stanicu u Brukeborou, tokom koga su dva napadača iz 26. okruga ubijena. Preostalih dvanaest napadača, od kojih su četvorica ranjena, pobjegli su preko granice gde ih je uhapsila policija Republike Irske. Nakon toga je premijer Republike Irske 6. januara 1957. uputio javni apel za obustavljanje takvih napada.

Šest dana nakon upućivanja apela, dakle 12. januara 1957, IRA je izvršila oružani napad na skladište eksploziva u Mortaunu u dablinskom okrugu na teritoriji Republike Irske, sa namerom da iz tog skladišta iznese eksplozivne materije. Šestog maja 1957. jedna oružana grupa izvršila je napad na skladište eksploziva u Svon Laoisu, vezala čuvara i ukrala određenu količinu eksploziva.

Osamnaestog aprila 1957. glavna železnička pruga na relaciji Dablin-Belfast zatvorena je usled eksplozije u kojoj je značajno oštećen železnički most u mestu Ajalog u okrugu Armag, udaljenom oko pet milja od severne granice.

U noći između 25. i 26. aprila, ista železnička pruga oštećena je podmetanjem tri eksplozivne naprave između Lurgana i Portadauna u Severnoj Irskoj.

U noći između 3. i 4. jula jedna policijska patrola iz Severne Irske upala je u zasedu u blizini granice. Jedan policajac je ubijen, a drugi ranjen. Na licu mesta je pronađeno 87 štapina gelignita (nitroglicerinskog eksploziva), koji su bili postavljeni na putu, prekriveni kamenjem i povezani žicom koja je vodila do detonatora.

Ovaj incident se dogodio samo osam dana pre tradicionalnog marša Oranžista, koji se širom Severne Irske organizuje 12. jula svake godine. I

prethodnih godina je ovaj dan bio posebno kritičan za održavanje javnog reda i mira.

V.

15. Specijalna ovlašćenja u pogledu pritvora koja su data ministrima Izmenjenim zakonom iz 1940. stupila su na snagu 8. jula 1957, nakon objavljivanja u Službenom listu 5. jula 1957.

Šesnaestog jula 1957. Vlada je formirala Komisiju za pritvor na osnovu člana 8 Zakona. Za članove Komisije izabrani su jedan pripadnik odbrambenih snaga, jedan sudija nižeg suda i jedan okružni sudija.

16. Objava kojom je irska Vlada 8. jula 1957. uvela specijalna ovlašćenja u pogledu pritvora u skladu s Drugim delom Zakona br. 2 iz 1940, glasi:

„U cilju sprovođenja ovlašćenja iz člana 3, stav 2 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940 (Zakon br. 2 iz 1940), Vlada izjavljuje da su ovlašćenja iz Drugog dela Zakona nužna za obezbeđivanje javnog reda i mira i da je celishodno da pomenuti deo Zakona odmah stupi na snagu.“

17. Pismom od 20. jula 1957. irski ministar spoljnih poslova izvestio je generalnog sekretara Saveta Evrope da je Drugi deo Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940 (Zakon br. 2) stupio na snagu 8. jula 1957.

U drugom pasusu tog pisma stoji sledeće:

„... Kako stupanje na snagu Drugog dela Zakona kojim se uvode specijalna ovlašćenja u pogledu pritvora može dovesti do odstupanja od obaveza koje nalaže Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, čast mi je da vas ljubazno zamolim da pokažete dobru volju i da ovo pismo smatrate obaveštenjem u tom smislu, u skladu sa članom 15, stav 3 Konvencije.“

U pismu se naglašava da se pritvaranje lica na osnovu ovog zakona smatra nužnim „radi sprečavanja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i onemogućavanja postojanja drugih vojnih ili oružanih snaga osim onih propisanih Ustavom.“

U istom pismu se generalnom sekretaru skreće pažnja na član 8 Zakona, koji propisuje formiranje Komisije za pritvor kojoj svako pritvoreno lice može uputiti žalbu za preispitivanje osnovanosti pritvora. Komisija je osnovana 16. jula 1957.

18. Ubrzo nakon objavljivanja kojim su 5. jula 1957. uvedena specijalna ovlašćenja u pogledu pritvora na osnovu Zakonu iz 1940, pred-

sednik Vlade Republike Irske izjavio je da će Vlada svako lice pritvoreno po tom osnovu pustiti iz pritvora ako se obaveže „na poštovanje Ustava i zakona Irske“ i da „neće biti član niti će pomagati organizacijama koje se na osnovu Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939. smatraju protivzakonitom.“

VI.

19. Dž. R. Loles je prvi put uhapšen, sa još tri druga lica, 21. septembra 1956. u jednom napuštenom ambaru u Keškariganu u okrugu Leitrim. Policija je u ambaru pronašla mitraljez marke „Tomson“, šest vojničkih pušaka, šest lovačkih pušaka, jedan revolver, jedan automatski pištolj i 400 šaržera. Loles je priznao da je član IRA i da je učestvovao u oružanom napadu u kom su ukradeni puške i pištolji. Protiv njega je 18. oktobra podignuta optužnica za nezakonito posedovanje vatrenog oružja, na osnovu Zakona o vatrenom oružju iz 1935. i na osnovu člana 21 Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939.

Dž. R. Lolesu i drugim optuženima suđeno je pred Krivičnom sudom u Dublinu. Dvadeset trećeg novembra 1956. sud ih je oslobodio optužbe za nezakonito posedovanje vatrenog oružja. Sudija je, dajući uputstva poroti, objasnio da uslovi za dokazivanje krivice optuženih nisu ispunjeni jer nisu pruženi uverljivi dokazi da neki nadležni organ nije izdao dozvolu za posedovanje vatrenog oružja.

Na ročištu pred ovim sudom održanom 26. oktobra, okružni sudija je jednog od optuženih, Šona Geragtija, upitao da li želi da jednom od prisutnih policajaca postavi neko pitanje, na šta je on odgovorio:

„Kao pripadnik Irske republikanske armije i vođa ovih ljudi, ne želim da na bilo koji način učestvujem u postupku pred ovim sudom.“

Kada ga je sudija pitao kako se izjašnjava po optužnici, on je izjavio:

„U ime mojih drugova i u sopstveno ime, želim da izjavim da je trebalo da oružje i municija pronađeni u našem posedu budu upotrebljeni protiv britanskih okupacionih snaga u cilju ujedinjavanja naše zemlje, i nijedan Irac ni Irkinja, bez obzira na političko opredeljenje, nemaju nikakvog razloga da nas se plaše. Mi smatramo da je posedovanje oružja legalno, a takođe smatramo i da je dužnost svakog Irca da nosi oružje u cilju odbrane zemlje.“

Kada se sudija obratio Dž. R. Lolesu, on je izjavio: „Šon Geragti je govorio u moje ime.“

Loles je ponovo uhapšen u Dublinu 14. maja 1957, na osnovu člana 30 Zakona iz 1939, zbog sumnje da se bavio protivzakonitim aktivnostima. Kod njega je pronađena skica plana za napad na određene pogranične karaule na granici između Republike Irske i Severne Irske, na kojoj je pisalo „infiltrirati se, neutralisati i uništiti“.

Istog tog dana policija je izvršila pretres njegove kuće u kojoj je pronađen rukopis uputstva za vođenje gerilskog rata u kome, između ostalog, stoji:

„Pokret otpora je oružana prethodnica irskog naroda koja se bori za slobodu Irske. Pokret svoju snagu crpi iz činjenice da je on narodni i patriotski pokret. Osnovni zadatak lokalnih jedinica otpora je uništenje neprijateljskih postrojenja i zgrada, tj. zgrada Teritorijalne odbrane, baraka posebne namene, regrutnih centara Britanske vojske, pograničnih karaula, skladišta i slično.

Napadi na neprijateljske aerodrome i uništenje hangara, skladišta sa eksplozivom i gorivom, ubijanje pilota i mehaničara, ubijanje i zarobljavanje visokih oficira neprijateljske vojske i policije i vodećih političara kolonijalne neprijateljske Vlade, kao i izdajnika naše zemlje koje oni plaćaju, odnosno britanskih oficira, agenata policije, njihovih doušnika, sudija, visoko rangiranih članova kvislinške partije itd.“

Nakon hapšenja, protiv Dž. R. Lolesa je podignuta optužnica za sledeća krivična dela:

- (a) posedovanje inkriminišućih dokumenata, suprotno članu 12 Zakona iz 1939. godine;
- (b) pripadnost protivzakonitoj organizaciji, IRA, u suprotnosti sa članom 21 Zakona iz 1939. godine.

Dž. R. Loles izveden je pred Okružni sud u Dublinu 16. maja 1957, sa još tri lica optužena za slična krivična dela na osnovu Zakona iz 1939. Loles je proglašen krivim za delo iz prve tačke optužnice i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od mesec dana, a oslobođen je optužbe za delo iz druge tačke optužnice. Na osnovu spisa predmeta može se utvrditi da je druga tačka optužnice odbijena kao neosnovana, ali zapisnik o samom postupku nije dostupan, tako da se ne vidi jasno na osnovu čega je sud oslobodio Lolesa optužbi iz druge tačke optužnice. Dž. R. Loles je iz zatvora izašao oko 16. juna 1957, nakon što je izdržao kaznu u zatvoru Mauntđož u Dublinu.

20. Oficir službe bezbednosti Konor ponovo je uhapsio Dž. R. Lolesa 11. jula 1957. u mestu Dun Laoer, prilikom pokušaja da se ukrca na

brod za Englesku. Loles je proveo 24 sata u pritvoru u policijskoj stanici Brajdvel na osnovu člana 30 Zakona iz 1939. godine, kao lice osumnjičeno za pripadnost protivzakonitoj organizaciji, tj. IRA.

Viši inspektor MekMaon je podnosiocu predstavke tog istog dana rekao da će biti pušten iz pritvora ako potpiše izjavu o svom budućem ponašanju. Dž. R. Lolesu nije predočena takva izjava u pisanoj formi, tako da je sporno šta je tačno u njoj pisalo.

Postupajući na osnovu člana 30, stav 3 Zakona iz 1939, šef policije naložio je 12. jula 1957. da se Dž. R. Lolesu pritvor produži za još 24 sata, odnosno do 07.45 časova 13. jula 1957.

Međutim, u 06.00 časova 13. jula 1957, pre isticanja policijskog pritvora određenog na osnovu člana 30 Zakona iz 1939, Lolesa iz policijske stanice Brajdvel prebacuju u vojni zatvor Kurag u okrugu Kilder (poznatiji kao „Staklena kuća“). Tamo je stigao oko 08.00 časova tog istog dana, od kada mu teče pritvor na osnovu naloga koji je 12. jula 1957. izdao ministar pravde, pozivajući se na član 4 Zakona iz 1940. Nakon dolaska u „Staklenu kuću“, Dž. R. Lolesu je uručena kopija naloga o pritvoru, u kome je ministar pravde naveo da smatra da se Dž. R. Loles bavi aktivnostima koje ugrožavaju bezbednost države i naložio njegovo pritvaranje, pozivajući se na član 4 Zakona iz 1940.

Iz „Staklene kuće“ su Dž. R. Lolesa 17. jula 1957. prebacili u logor poznat pod imenom „Logor za internaciju Kurag“, koji je deo Vojnog logora Kurag u okrugu Kilder, gde je sa još 120 drugih lica boravio u pritvoru bez optužnice ili suđenja do 11. decembra 1957, kada je oslobođen.

21. Šesnaestog avgusta 1957. Dž. R. Lolesu je rečeno da će biti pušten iz pritvora ako potpiše pisanu izjavu „da će poštovati Ustav i zakone Irske“ i da „neće biti član niti će pomagati organizacijama koje se na osnovu Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939. smatraju protivzakonitom.“ Dž. R. Loles je odbio da takvu izjavu potpiše.

22. Osmog septembra 1957. Dž. R. Loles je uputio žalbu na osnovanost pritvora Komisiji za pritvor na osnovu člana 8 Zakona iz 1940. Pred Komisiju je izašao 17. septembra 1957, zajedno sa svojim pravnim zastupnikom i advokatima. Komisija za pritvor, koja je tom prilikom prvi put zasedala, usvojila je Poslovnik o radu i sledeću sednicu zakazala za 20. septembar.

23. Pravni zastupnik Dž. R. Lolesa se u međuvremenu, 18. septembra 1957, obratio i Višem sudu Irske na osnovu 40 irskog Ustava, kako bi dobio uslovni nalog o ispitivanju zakonitosti pritvora (*babeas corpus*).

Cilj obraćanja Višem sudu je bio da se komandantu vojnog pritvora naloži da Dž. R. Lolesa dovede pred taj sud, kako bi on mogao da utvrdi da li je pritvor osnovan ili ne. Ukoliko bi se oglušio o takvo naređenje Višeg suda, na osnovu pravila o ispitivanju zakonitosti pritvora komandant vojnog pritvora bi morao da navede razloge zbog kojih je to učinio.

Istog dana kada je podnet zahtev Sud je izdao uslovni nalog i uručio ga komandantu, dajući mu rok od četiri dana da navede razloge zbog kojih eventualno ne bi postupio po nalogu. Isti takav nalog je upućen i Komisiji za pritvor. Komisija je na sednici od 20. septembra 1957. odlučila da obustavi postupak uzimanja iskaza *sine die*, dok se ne donese odluka o zahtevu na osnovu pravila o ispitivanju zakonitosti pritvora.

24. Dž. R. Loles se zatim obratio Višem sudu sa zahtevom da se uslovni nalog preinači u „apsolutni“, uprkos činjenici da je komandant vojnog pritvora u međuvremenu naveo razloge zbog kojih se protivni izvršenju naloga. Komandant se, s tim u vezi, pozvao na nalog za pritvaranje podnosioca predstavke koji je izdao ministar pravde.

Viši sud je zasedao od 8. do 11. oktobra 1957. i saslušao je pravne argumente obe strane. Sud je 11. oktobra doneo presudu kojom je prihvatio opravdanost razloga koje je naveo komandant vojnog pritvora za nastavak pritvora. Zahtev za ispitivanje zakonitosti pritvora time je odbijen.

25. Četrnaestog oktobra 1957. Dž. R. Loles uložio je žalbu Vrhovnom sudu, u kojoj se pozvao ne samo na Ustav i zakone Irske, već i na Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Vrhovni sud je njegovu žalbu odbio 6. novembra, a obrazloženu presudu doneo 3. decembra 1957.

U obrazloženju presude, Vrhovni sud naveo je sledeće:

- (a) Vrhovni sud je razmatrao usklađenost Nacrta zakona iz 1940. sa irskim Ustavom i doneo odluku da Nacrt nije u suprotnosti sa Ustavom. Prema članu 34, stav 3 Ustava, nijedan sud nema pravo da dovodi u pitanje ustavnost zakona čiji je nacrt prethodno odobren od strane Vrhovnog suda.
- (b) Parlament, kao jedino zakonodavno telo, nije doneo zakon na osnovu koga bi Konvencija o ljudskim pravima postala sastavni deo domaćeg zakonodavstva Irske. Usled toga Vrhovni sud nije u mogućnosti da direktno primenjuje Konvenciju u situaciji kada ona garantuje prava koja nisu propisana domaćim zakonima Irske ili kada ta prava dopunjuje.

- (c) Pritvor podnosioca predstavke je, u skladu s članom 30 Zakona iz 1939, isticao u 07.45 časova 13. jula 1957. U tom trenutku on se već nalazio u pritvoru na osnovu drugog naloga o pritvoru koji je izdao ministar pravde, tako da je pritvor bez puštanja na slobodu sasvim ispravno produžen na osnovu tog drugog naloga.
- (d) Podnosilac predstavke nije potvrdio *prima facie* svoju tvrdnju da nije bio obavešten o razlozima pritvora na osnovu naloga koji je izdao ministar. Međutim, čak i kada bi se ustanovilo da je bilo nepravilnosti prilikom pritvaranja, to ni na koji način ne bi značilo da je pritvor koji je nakon toga usledio bio nezakonit, bez obzira koja prava bi podnosilac predstavke mogao inače usled toga imati na osnovu irskih zakona.
- (e) Sud je već utvrdio, kada je razmatrao Nacrt zakona iz 1940, da nema ovlašćenja da dovodi u pitanje mišljenje ministra koji je nalog za pritvor izdao na osnovu člana 4 Zakona.
- (f) Podnosilac predstavke je u postupku povodom ispitivanja zakonitosti pritvora pred drugostepenim sudom postavio pitanje zakonitosti formiranja Komisije za pritvor. Čak i kada bi se dokazalo da Komisija nije ispravno odlučivala o nekim proceduralnim pitanjima, to ni na koji način ne bi moglo značiti da je podnosilac predstavke pritvoren protivzakonito, niti bi to moglo da posluži kao osnova za podnošenje zahteva za pokretanje postupka o ispitivanju zakonitosti pritvora. Iz člana 8 Zakona iz 1940. se vidi da Komisija nije sud i da podnesak upućen Komisiji ne može biti deo sudskog postupka, već da je u pitanju samo upravni postupak.

26. U međuvremenu je Dž. R. Loles 8. novembra 1957, odnosno dva dana pre nego što je Vrhovni sud objavio da odbija njegovu žalbu, podneo predstavku Evropskoj komisiji za ljudska prava, uz tvrdnju da njegovo pritvaranje na osnovu Zakona iz 1940. bez optužnice i bez sprovođenja sudskog postupka predstavlja povredu Konvencije i zahtevao:

- (a) da se odmah naloži njegovo puštanje iz pritvora;
- (b) da mu se isplati naknada za vreme provedeno u pritvoru; i
- (c) da mu se naknade svi sudski i drugi troškovi koje je imao u vezi sa postupcima koje je pokrenuo pred irskim sudovima i pred Komisijom u cilju njegovog puštanja iz pritvora.

27. Ubrzo nakon toga, Komisija za pritvor ponovo je razmatrala slučaj Dž. R. Lolesa na osnovu člana 8 Zakona iz 1940, i u tu svrhu održala dve sednice, 6. i 10. decembra 1957. Na sednici održanoj 10. decembra je, na zahtev državnog pravobranioca, Dž. R. Loles pred Komisijom dao usmenu izjavu da se neće baviti „nijednom protivzakonitom aktivnošću koja je u suprotnosti sa Zakonima o krivičnim delima protiv države iz 1939. i 1940. godine“, tako da je ministar pravde sledećeg dana izdao nalog, u skladu s članom 6 Zakona iz 1940, da se podnosilac predstavke pusti iz pritvora.

28. Evropsku komisiju za ljudska prava je o puštanju Dž. R. Lolesa iz pritvora obavestio njegov advokat, podneskom od 16. decembra 1957. U istom podnesku navedeno je da Dž. R. Loles namerava da nastavi postupak pred Komisijom u pogledu (a) zahteva za naknadu za vreme provedeno u pritvoru; i (b) zahteva za naknadu svih sudskih i drugih troškova koje je imao u vezi postupaka pokrenutih radi puštanja iz pritvora.

VII.

29. Tokom pismenog i usmenog postupka pred Sudom, Evropska komisija za ljudska prava i Država su iznele sledeće argumente:

Komisija u svom podnesku od 27. juna 1960:

„Molimo Sud da, uzimajući u obzir nalaze Komisije sadržane u njenom izveštaju o predmetu *Džerarda Ričarda Lolesa*,

(1) odluči o sledećem:

- (a) da li je pritvaranje podnosioca predstavke bez odluke suda, u trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940, u suprotnosti sa obavezama tužene države koje proističu iz članova 5 i 6 Konvencije;
- (b) da li je takav pritvor u suprotnosti sa obavezama tužene države iz člana 7 Konvencije;

(2) ako je takav pritvor u suprotnosti sa obavezama tužene države iz članova 5 i 6, molimo Sud da odluči o sledećem:

- (a) da li pismo koje je Država uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope 20. jula 1957. predstavlja zadovoljavajući oblik obaveštavanja u smislu člana 15, stav 3 Konvencije;
- (b) da li je u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. postojala opasnost koja je ugrožavala opstanak nacije u smislu člana 15, stav 1 Konvencije;

(c) ukoliko je takva opasnost postojala u tom periodu, da li je mera pritvaranja bez odluke suda na osnovu člana 4 Zakona iz 1940. i način na koji je bila sprovedena od strane Države, bila apsolutno nužna u svetlu hitnosti postojeće situacije;

(3) da li, u svakom slučaju, podnosioca predstavke član 17 Konvencije sprečava da se pozove na odredbe njenih članova 5, 6 i 7;

(4) da, u svetlu odluka koje Sud donese o pitanjima iz tačaka 1, 2 i 3 ovog podneska, presudi o sledećem:

- (a) da li činjenice u ovom slučaju ukazuju da je tužena država prekršila svoje obaveze iz Konvencije;
- (b) ako to jeste slučaj, koja vrsta naknade, ako postoji, pripada podnosiocu predstavke zbog tog kršenja.

30. Zastupnik Irske, na usmenom ročištu 10. aprila 1961:

„Molimo Sud da donese odluku da su odgovori na pitanja iz tačke 58 podneska Komisije od 28. juna 1960:

- 1. (a) Da pritvaranje podnosioca predstavke nije u suprotnosti sa obavezama Države koje proističu iz članova 5 i 6 Konvencije.
- (b) Da takav pritvor nije u suprotnosti sa obavezama Države koje proističu iz člana 7 Konvencije.
- 2. (a) Da je pismo koje je Država uputila 20. jula 1957. zadovoljavajući oblik obaveštavanja u smislu odredbi člana 15, stav 3 Konvencije ili, alternativno, da Državu nijedna odredba člana 15, stav 3 ne sprečava da se pozove na član 15, stav 1.
- (b) Da u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. jeste postojala opasnost koja je ugrožavala život nacije u smislu člana 15, stav 1 Konvencije.
- (c) Da mera određivanja pritvora bez odluke suda i način njene primene jesu bili apsolutno nužni u postojećoj hitnoj situaciji.
- 3. Da član 17 Konvencije u svakom slučaju sprečava podnosioca predstavke da se pozove na odredbe njenih članova 5, 6 i 7.
- 4. (a) Da činjenice slučaja ne ukazuju da je Država na bilo koji način prekršila svoje obaveze iz Konvencije.
- (b) Da se, iz navedenih razloga, ne može postaviti pitanje nikakve naknade.“

PRAVO

1. Budući da je ustanovljeno da su Dž. R. Lolesa irske vlasti uhapsile 11. jula 1957. na osnovu članova 21 i 30 Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939. godine (Zakon br. 13), kao i da je 13. jula 1957. pre isteka trajanja pritvora određenog na osnovu Zakona br. 13 iz 1939. Dž. R.

Lolesu uručen primerak naloga za pritvor koji je ministar pravde izdao 12. jula 1957. na osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. i da je po tom osnovu boravio u pritvoru, prvo u vojnom zatvoru Kurag, a onda u Logoru za internaciju Kurag, sve dok nije pušten na slobodu 11. decembra 1957, i da za to vreme nije bio izvođen pred sudiju;

2. Budući da od Suda nije zatraženo da razmatra pitanje hapšenja Dž. R. Lolesa na dan 11. jula 1957, već samo da li je, u svetlu podnesaka koje su Sudu uputile i Komisija i Država, pritvaranje Dž. R. Lolesa od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. godine, u skladu sa odredbama Konvencije.

3. Budući da je, s tim u vezi, Država osporila zahtev Dž. R. Lolesa da se pozove na član 17 Konvencije; budući da se takva primedba ima prvo razmotriti:

O primedbi kojom se osporava pozivanje na član 17 Konvencije;

4. Budući da u članu 17 Konvencije stoji da:

„Ništa u ovoj Konvenciji ne može se tumačiti tako da podrazumeva pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upuste u neku delatnost ili izvrše neki čin koji je usmeren na poništavanje bilo kog od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj meri od one koja je predviđena Konvencijom.“

5. Budući da je Država izjavila pred Komisijom i potvrdila pred Sudom, (i) da je Dž. R. Loles u trenutku hapšenja, tj. jula 1957, učestvovao u aktivnostima IRA; (ii) da je Komisija u stavu 138 svog izveštaja već bila utvrdila da je njegovo ponašanje bilo takvog karaktera „da je navodilo na zaključak da se podnosilac predstavke može najozbiljnije sumnjivati da, bez obzira da li je u tom trenutku i dalje bio pripadnik IRA ili ne, jeste bio povezan sa aktivnostima te organizacije u trenutku pritvaranja u julu 1957.“; (iii) da je IRA zabranjena zbog aktivnosti koje su za cilj imale poništavanje prava i sloboda sadržanih u Konvenciji; da se Dž. R. Loles jula 1957. bavio aktivnostima na koje se odnose odredbe člana 17 Konvencije; te da, shodno tome, nije imao pravo da se poziva na članove 5, 6 i 7 ili bilo koji drugi član Konvencije; da nijedna država, grupa ili lice koje se bave aktivnostima na koje se odnose odredbe člana 17 Konvencije ne mogu da se pozivaju ni na jednu odredbu Konvencije; da je ovakvo tumačenje potvrđeno i odlukom Komisije o prihvatljivosti predstavke koju joj je 1957. uputila Nemačka komunistička partija; međutim, i kada je član 17 Konvencije primenjiv u određenom slučaju, to državu ne oslobađa

obaveze da obezbedi da njeno ponašanje prema drugim Visokim stranama ugovornicama bude u skladu s odredbama Konvencije;

6. Budući da je Komisija u svom izveštaju i pisanim i usmenim podnescima pred Sudom izrazila mišljenje da se član 17 ne može primeniti u ovom slučaju; budući da se podnesci Komisije po ovom pitanju mogu svesti na sledeće: da je opšta svrha člana 17 da se totalitarne grupe spreče da zloupotrebljavaju načela utemeljena u Konvenciji; da zarad postizanja tog cilja nije nužno da se, kada su u pitanju lica koja se bave aktivnostima koje za cilj imaju poništavanje prava i sloboda garantovanih Konvencijom, tim licima uskrati svako pravo i sloboda garantovani Konvencijom; da se član 17 u osnovi odnosi na prava koja bi, da se primene na ovaj slučaj, olakšala pokušaje da se, pozivajući se na takva prava, lice bavi aktivnostima usmerenim na „poništanje svakog prava i slobode sadržanih u Konvenciji“; da je odluka o prihvatljivosti predstavke koju je Komisiji uputila Nemačka komunistička partija potpuno u skladu sa odredbama člana 17; da se u vezi s tom predstavkom ne može postaviti pitanje prava propisanih članovima 9, 10 i 11 Konvencije, pošto bi takva prava, ukoliko bi se dala toj Komunističkoj partiji, njoj omogućila da se bavi upravo onim aktivnostima na koje se odnosi član 17;

Budući da je u ovom slučaju Komisija stala na stanovište da, čak i da je Dž. R. Loles bio lično uključen u aktivnosti IRA u trenutku hapšenja, on nije sprečen na osnovu člana 17 da se pozove na zaštitu koju pružaju članovi 5 i 6 Konvencije, niti se time Država može osloboditi obaveze da poštuje odredbe tih članova koje svakom licu pružaju zaštitu od samovoljnog lišavanja slobode i pritvaranja bez naloga suda;

7. Budući da Sud smatra da je svrha člana 17, u delu koji se odnosi na grupe ili lica, da se tim grupama i licima onemogućiti da se pozivaju na prava po osnovu Konvencije kada se bave aktivnostima ili delima koja za cilj imaju poništavanje prava ili sloboda garantovanih Konvencijom; budući da, u tom smislu, nijedno lice ne može da se poziva na odredbe Konvencije prilikom vršenja dela koja za cilj imaju poništavanje navedenih prava i sloboda; budući da se ova odredba ne može tumačiti *a contrario* kao odredba koja fizičko lice lišava osnovnih ljudskih prava garantovanih članovima 5 i 6 Konvencije; budući da se Dž. R. Loles nije pozvao na Konvenciju da bi opravdao ili počinio neko delo koje bi bilo u suprotnosti sa pravima i slobodama sadržanim u Konvenciji, već se žalio na uskraćivanje prava po osnovu članova 5 i 6 Konvencije; budući da Sud zbog toga ne može da prihvati argumente koje je u ovom pogledu ponudila Država;

U pogledu pitanja da li je pritvaranje Dž. R. Lolesa bez odluke suda na trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu člana 4 Izmenje-

nog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. bilo protivno obavezama Države iz članova 5 i 6 Konvencije;

8. Budući da u članu 5 Konvencije stoji sledeće:

„1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;
- b) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;
- c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;
- d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu;
- e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge ili skitnica;
- f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije.

2. Svako ko je uhapšen biće odmah i na jeziku koji razume obavešten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1 (c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.

5. Svako ko je bio uhapšen ili lišen slobode u suprotnosti s odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu.“

9. Budući da je Komisija u svom izveštaju izrazila mišljenje da pritvaranje Dž. R. Lolesa ne može da se podvede ni pod jednu od kategorija taksativno navedenih u članu 5, stav 1 Konvencije, dakle, da se ne može smatrati merom lišavanja slobode koju ta odredba dopušta; budući

da se u mišljenju Komisije naglašava da se, saglasno članu 5, stav 1 lice može lišiti slobode samo u šest izričito navedenih slučajeva, od kojih samo oni propisani u stavovima 1 (b) („radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom“) i 1 (c) mogu biti predmet razmatranja u ovom slučaju, a budući da je Država pred Komisijom navela oba ova stava kao opravdanje za određivanje pritvora Dž. R. Lolesu; da se saglasno članu 5, stav 1 (b) pritvaranje Lolesa na osnovu naloga ministra zbog sumnje da se bavio aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednost države ne može smatrati merom koja se preduzima „radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom“, pošto se u toj odredbi ne pominje mogućnost lišenja slobode radi sprečavanja dela protiv javnog reda i mira ili bezbednosti države, već uslovi potrebni za izvršenje konkretnih obaveza propisanih zakonom;

Dalje, budući da prema mišljenju Komisije pritvaranje Dž. R. Lolesa ne može da se podvede pod član 5, stav 1 (c), pošto on nije izveden pred nadležni sudski organ tokom perioda koji se ovde razmatra; budući da stav 1 (c) dopušta hapšenje i lišavanje slobode samo kada je lice osumnjičeno za krivično delo i to samo radi izvođenja tog lica pred nadležni sudski organ; da je, s tim u vezi, Komisija posebno naglasila da je značenje ove odredbe u izvorniku i na engleskom i na francuskom jeziku potpuno jasno, te da se formulacija „radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast“ ne odnosi samo na slučajeve kada se lice hapsi ili lišava slobode „zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo“, već i na slučajeve kada se lice hapsi ili lišava slobode u situacijama „kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju“; da zarez u francuskoj verziji izvornog teksta nakon formulacije „s’il a été arrêté et détenu en vue d’être conduit devant l’autorité judiciaire compétente“ označava da se ovom formulacijom kvalifikuju sve kategorije hapšenja i lišavanja slobode koje su taksativno navedene iza tog zareza; da se, osim toga, član 5, stav 1 (c) ima tumačiti zajedno sa stavom 3 istog člana, prema kome se svako lice uhapšeno ili lišeno slobode na osnovu odredbi stava 1 (c) navedenog člana ima odmah izvesti pred sudiju; budući da se ovim potvrđuje da član 5, stav 1 (c) dopušta hapšenje i lišavanje slobode lica samo radi njegovog izvođenja pred sudiju;

Budući da Komisija nije zauzela stav o tome da li je pritvor Dž. R. Lolesa u skladu sa odredbama člana 6 Konvencije;

10. Budući da je Država pred ovim Sudom iznela sledeće argumente:

- da pritvaranje od 13. jula do 11. decembra 1957. Dž. R. Lolesa, za koga je i Komisija smatrala da su njegovo ukupno ponašanje

i konkretne okolnosti navodile na zaključak da postoje razlozi „za najozbiljniju sumnju da je on bio uključen u aktivnosti IRA“ u trenutku pritvaranja u julu 1957. godine, ne predstavlja povredu članova 5 i 6 Konvencije; budući da je Država iznela tvrdnju da Konvencija ne nalaže da se lice uhapšeno ili pritvoreno iz preventivnih razloga izvodi pred nadležni sudski organ; i da pritvor Dž. R. Lolesa, dakle, nije bio u sukobu sa odredbama Konvencije; budući da se po ovom pitanju Država pred Sudom, za razliku od iskaza pred Komisijom, nije pozvala na član 5, stav 1 (b) i da je pred Sudom iznela sledeće argumente: da se član 5, stav 1 (c) odnosi na dve potpuno odvojene kategorije lišavanja slobode, tj. situacije kada se lice hapsi ili lišava slobode „zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo“ i situacije „kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela itd.“; da je jasno iz formulacije navedene odredbe da obaveza izvođenja lica lišenog slobode pred nadležni sudski organ postoji samo u prvom slučaju; i da je to značenje ove formulacije, posebno u verziji na engleskom jeziku;

- da rad na izradi formulacije člana 5 potvrđuje ovakvo tumačenje navedene odredbe; da se mora uzeti u obzir činjenica da je član 5 proistekao iz predloga koji je Komitetu eksperata marta 1950. podnela delegacija Ujedinjenog Kraljevstva, te da je verzija na francuskom jeziku samo prevod engleskog izvornika; da je, što se tiče člana 5, stav 1 (c) formulacija „kada se to opravdano smatra potrebnim“ u prvom nacrtu predloga glasila „ili kada se to razumno smatra nužnim“ i da se to, u engleskoj verziji teksta, jasno odnosi na formulaciju „hapšenje ili lišenje slobode“, a ne na formulaciju „radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast“; da je nakon toga ova formulacija bila podvrgnuta samo tehničkoj redakciji;
- da član 5, stav 3 nije u sukobu sa ovakvim tumačenjem stava 1 (c); da se stav 3 odnosi samo na prvu kategoriju slučajeva taksativno navedenih u stavu 1 (c), a ne na slučajeve hapšenja i lišavanja slobode „kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela“; da ovakvo tumačenje ima uporište u činjenici da se u anglosaksonskom pravnom sistemu licu ne može suditi za nameru izvršenja krivičnog dela;
- imajući takođe u vidu da član 5, stav 3 proističe iz predloga koji je marta 1950. delegacija Ujedinjenog Kraljevstva podnela Komitetu eksperata, koji se sastao da izradi prvi nacrt teksta Konven-

cije; da je britanski predlog sadržan u nacrtu koji je pripremio Komitet eksperata; da je taj nacrt nakon toga razmatrala Konferencija visokih zvaničnika, koji su iz stava 3 izbrisali formulaciju „ili radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela“; da član 5, stav 3 nakon izmena unetih od strane visokih zvaničnika, glasi:

„Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1 (c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije“;

- da iz prethodnog sledi da je namera visokih zvaničnika bila da stavom 3 isključe mogućnost da se lice hapsi ili lišava slobode radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela; da se takva namera vidi i na osnovu izvoda iz izveštaja koji su visoki zvaničnici podneli Komitetu ministara (Doc. CM/WP 4 (50) 19, str. 14), koji glasi:

„Konferencija smatra da je potrebno istaći da u situacijama kada se hapšenje ili lišenje slobode nalaže zbog opravdane sumnje da je to potrebno radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, to ne sme dovoditi do uvođenja režima policijske države. U određenim situacijama, međutim, može biti potrebno da se neko lice uhapsi ili liši slobode radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, čak i kada činjenice koje ukazuju na nameru izvršenja krivičnog dela same po sebi ne mogu da se kvalifikuju kao krivično delo. Da bi se izbegla zloupotreba ovih ovlašćenja od strane nadležnih vlasti, član 13, stav 2 se mora striktno primenjivati.“;

- da jasno sledi iz izveštaja visokih zvaničnika da su oni, svesni opasnosti zloupotreba primene odredbe koja, kao u slučaju člana 5, stav 1 (c) dopušta hapšenje i lišenje slobode kada se to opravdano smatra potrebnim radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, želeli da jasno ukažu na takvu opasnost, i to ne tako što će o tome odlučivati sud, već nalaganjem striktno primene člana 13, stav 2 Konvencije, koji je kasnije preimenovan u član 18; i da je član 5 kasnije samo tehnički redigovan, usled čega, međutim, značenje samog teksta nije bilo apsolutno jasno, niti su time sprečene mogućnosti njegovog pogrešnog tumačenja;
- budući da Država tvrdi da član 6 Konvencije nije relevantan za ovaj slučaj, s obzirom da Loles nije optužen za izvršenje krivičnog dela;

11. Budući da su i Komisija u svom izveštaju i njen glavni delegat na usmenom ročištu odbacili tumačenje člana 5 koje je ponudila Država, koje se delimično oslanja na nacrt formulacije tog člana pre njegovog konačnog usvajanja; budući da Komisija prevashodno tvrdi da, u skladu s ustanovljenim pravilima tumačenja međunarodnih ugovora, nije dozvo-

ljeno pozivati se na radne verzije odredaba prilikom njihovog tumačenja, pogotovo kada je značenje odredaba potpuno jasno i nedvosmisleno; da čak i radne verzije tih odredaba ne daju mogućnost za dovođenje u pitanje tumačenja člana 5 koje je dala Komisija; budući da je u prilog ovakvog tumačenja Komisija pružila argumente koji se svode na sledeće: tačno je da je u Savetu Evrope član 5 proistekao iz predloga koji je Komitetu eksperata maja 1950. uputila delegacija Ujedinjenog Kraljevstva, ali se tekst tog predloga zasniva na tekstu koji je Ujedinjenim nacijama uputila grupa država u kojima nije bilo samo Ujedinjeno Kraljevstvo, već i Francuska; da je taj dokument Ujedinjenih nacija bio pripremljen u nekoliko jezičkih verzija, uključujući i engleski i francuski; da je britanska delegacija prilikom podnošenja predloga Komitetu eksperata Saveta Evrope navedeni tekst podnela i na engleskom i na francuskom; da se, shodno tome, engleska verzija teksta ne može smatrati jedino autentičnom; naprotiv, sve izmene koje su unete u englesku verziju, a naročito u članu 5, stav 1 (c) tokom rada na izradi teksta u Savetu Evrope imale su za cilj da verziju na engleskom usklade sa verzijom na francuskom jeziku, koja je, osim neznatnih tehničkih izmena nevažnih za razmatranje ovog slučaja, u osnovi identična formulaciji koja je usvojena kao konačna verzija teksta člana 5 Konvencije; da je to tako čak i sa zarezom posle formulacije „nadležni sudski organ“, i da to u potpunosti odražava tumačenje člana 5, stav 1 (c) koje je dala Komisija; da rad na izradi teksta člana 5, stav 3 ne ostavlja nikakvog prostora za sumnju u namere autora Konvencije da se svako lice uhapšeno ili lišeno slobode u jednoj od situacija taksativno navedenih u stavu 1 (c) ovog člana mora odmah izvesti pred sudiju; da ovaj tekst takođe proističe iz teksta nacrtu Pakta Ujedinjenih nacija u obe jezičke verzije; da je formulaciju „okrivljeno da je izvršilo krivično delo“ izbrisao Komitet ministara 7. avgusta 1950, ali isključivo sa ciljem da verziju na engleskom jeziku uskladi sa verzijom teksta na francuskom, koji u konačnoj verziji usvojenoj na Konferenciji visokih zvaničnika glasi: „Toute personne arrêtée ou détenue, dans les conditions prévues au paragraphe 1 (c) (art. 5–1-c) etc. ...“; i da se, dakle, Država u svojim argumentima ne može pozivati na radne verzije tog teksta;

12. Budući da Sud mora pre svega da istakne da pravila propisana članom 5, stav 1 (b) i članom 6 nisu relevantna za ovaj postupak, i to član 5, stav 1 (b) pošto Dž. R. Loles nije bio pritvoren „zbog neizvršenja zakonite sudske odluke“, a član 6 zato što protiv njega nije podignuta optužnica za krivično delo; budući da je po ovom pitanju od Suda zatraženo da razmotri da li je pritvaranje Dž. R. Lolesa u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. bilo u sukobu sa odredbama člana 5, stav 1 (c) i 3;

13. Budući da je, s tim u vezi, pitanje upućeno na razmatranje Sudu bilo da li odredbe člana 5, stav 1 (c) i 3 propisuju da se lice koje je uhapšeno ili lišeno slobode „kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela“ mora izvesti pred sudiju, odnosno, da li se formulacija u članu 5, stav 1 (c) „radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast“ odnosi samo na formulaciju „zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo“, ili i na formulaciju „kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela“;

14. Budući da je formulacija člana 5, stav 1 (c) dovoljno jasna da pruži odgovor na ovo pitanje; budući da je očigledno da se formulacija „radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast“ odnosi na svaku kategoriju slučajeva hapšenja ili lišavanja slobode taksativno navedenih u toj tački (čl. 5, st. 1 (c)); budući da sledi da navedena odredba dopušta lišavanje slobode samo kada se to lišavanje vrši radi privođenja uhapšenog ili pritvorenog lica pred nadležnu sudsku vlast, bez obzira da li je u pitanju lice za koje se opravdano sumnja da je izvršilo krivično delo ili lice za koje se takva mera opravdano smatra nužnom radi predupređenja izvršenja krivičnog dela, ili, pak, lice za koje se takva mera smatra potrebnom kako bi se sprečilo da to lice pobegne nakon izvršenja krivičnog dela;

Budući da se, dalje, član 5, stav 1 (c) može tumačiti samo zajedno sa stavom 3 istog člana, sa kojim on čini jedinstvenu celinu; budući da stav 3 izričito propisuje da „svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1 (c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju...“ i da „ima pravo da mu se sudi u razumnom roku“; budući da je jasno propisana obaveza da svako lice koje je uhapšeno ili lišeno slobode u jednoj od situacija navedenih u odredbama stava 1 (c) mora biti izvedeno pred sudiju kako bi sudija razmotrio pitanje lišavanja slobode ili odlučivao o suštini stvari; budući da to jeste jasno i prirodno značenje formulacija iz člana 5, stav 1 (c) i 3;

Budući da je takvo tumačenje, koje je rezultat gramatičke analize, u potpunoj saglasnosti sa ciljem Konvencije da obezbedi zaštitu sloboda i bezbednosti lica od samovoljnog hapšenja i lišenja slobode; budući da se, s tim u vezi, mora istaći da, ukoliko bi tumačenje navedenih odredaba bilo drugačije od onog koje je dao Sud, svako lice za koje se sumnja da namerava da izvrši krivično delo bi moglo biti uhapšeno i lišeno slobode na neograničeno vreme samo na osnovu naloga izvršne vlasti i bez mogućnosti da se takvo hapšenje ili lišavanje slobode smatra povredom Konvencije; budući da bi takva mogućnost, uz sve implikacije koje pro-

izvoljna ovlašćenja sobom nose, dovela do zaključaka koji su u potpunoj suprotnosti sa osnovnim načelima Konvencije; budući da zbog toga Sud ne može da poriče jasno i prirodno tumačenje člana 5, stav 1 (c) i 3, koje sledi kako iz precizne formulacije samog teksta, tako i iz celokupnog konteksta; budući da, dakle, ne postoji razlog da se Sud saglasi sa analizom stava 3 koju je ponudila Država, prema kojoj se ovaj stav primenjuje samo na prvu kategoriju slučajeva taksativno navedenih u članu 5, stav 1 (c), a ne i na slučajeve hapšenja i pritvora „kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela“;

Budući da se Sud uverio da je formulacija člana 5, stav 1 (c) i 3 sama po sebi dovoljno jasna i da je njeno značenje, sa jedne strane, da svako lice „za koje se ta mera opravdano smatra potrebnom kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela“ može biti uhapšeno ili pritvoreno samo „radi privođenja pred nadležnu sudsku vlast“ i, sa druge strane, da će lice koje je uhapšeno ili lišeno slobode biti izvedeno pred sudiju i da ima pravo „da mu se sudi u razumnom roku“, i da, budući da je Sud takođe ustanovio da je značenje ove formulacije u skladu sa svrhom Konvencije i imajući u vidu opšteprihvaćene principe tumačenja međunarodnih ugovora, Sud ne može da uzima u obzir radne verzije takvih formulacija;

15. Budući da je utvrđeno da pritvaranje Dž. R. Lolesa u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. nije bilo izvršeno „radi njegovog privođenja pred nadležnu sudsku vlast“ i da tokom boravka u pritvoru on nije izveden pred sudiju kako bi mu se omogućilo suđenje „u razumnom roku“; budući da iz toga sledi da je njegovo pritvaranje po osnovu člana 4 Zakona iz 1940. bilo u suprotnosti sa odredbama člana 5, stav 1 (c) i 3 Konvencije; budući da je, shodno tome, potrebno razmotriti da li je taj pritvor u datim okolnostima slučaja bio opravdan po drugim osnovama propisanim zakonom;

U pogledu toga da li je boravak Dž. R. Lolesa u pritvoru od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. u sukobu sa obavezama Države koje proističu iz člana 7 Konvencije;

16. Budući da se Komisija u obraćanju Sudu pozvala na ponovljenu tvrdnju Dž. R. Lolesa da njegov boravak u pritvoru predstavlja povredu člana 7 Konvencije; budući da u članu 7 stoji sledeće:

„1. Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne može

se izreći stroža kazna od one koja je bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno.

2. Ovaj član ne utiče na suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vreme izvršenja smatralo krivičnim delom prema opštim pravnim načelima koja priznaju civilizovani narodi.“

Budući da se argumenti koje je Dž. R. Loles prezentovao Komisiji mogu, u osnovi, svesti na sledeće: Zakon iz 1940. je stupio na snagu 8. jula 1957, a on je uhapšen 11. jula 1957; iz postupka pred Komisijom za pritvor – koja je osnovana sa ciljem preispitivanja osnovanosti pritvora određenog na osnovu Zakona iz 1940. – jasno se vidi da se ministar koji je potpisao nalog za pritvor rukovodio događajima koji su se navodno desili pre 8. jula 1957; da, ukoliko se uzme u obzir suštinska, a ne formalna analiza Zakona iz 1940, vidi se da se lišavanje slobode određuje kao kazna za izvršenje krivičnog dela; da dela na koja se odnosi Zakon iz 1940. nisu bila kvalifikovana kao krivična dela pre stupanja na snagu tog zakona 8. jula 1957; dalje, da je Dž. R. Loles za navedena krivična dela bio osuđen u redovnom krivičnom postupku, najverovatnije bi dobio mnogo blažu kaznu na koju bi mogao uložiti žalbu u redovnom sudskom postupku;

17. Budući da je Komisija u svom izveštaju izrazila mišljenje da se član 7 ne može primeniti u ovom slučaju; i, posebno, da Dž. R. Loles nije bio lišen slobode zato što je osumnjičen za izvršenje krivičnog dela, te se taj pritvor ne može smatrati „strožijom kaznom“, u smislu značenja iz člana 7; dalje, da se ne postavlja pitanje retroaktivne primene člana 4 Zakona iz 1940, pošto se pritvor na osnovu tog člana određuje samo onda kada ministar smatra da se neko lice, nakon stupanja na snagu odredbi o specijalnim ovlašćenjima u pogledu određivanja pritvora iz člana 4, bavilo aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednost zemlje;

18. Budući da se Država saglasila sa mišljenjem Komisije po ovom pitanju;

19. Budući da je u postupku ustanovljeno da je Država odredila pritvor za Dž. R. Lolesa na osnovu Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. sa isključivim ciljem da spreči njegovo učešće u aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednost zemlje; budući da se takav pritvor, kao preventivna mera, ne može smatrati merom koja je protiv njega primenjena na osnovu optužbe da je izvršio krivično delo u smislu značenja člana 7 Konvencije; budući da odatle sledi da se član 7 ne može primeniti u ovom slučaju; budući, dalje, da pritvaranjem Dž.

R. Lolesa na osnovu Zakona iz 1940. Država nije prekršila obaveze koje proističu iz člana 7 Konvencije;

U pogledu pitanja da li je, bez obzira na članove 5 i 6 Konvencije, pritvaranje Dž. R. Lolesa bilo opravdano odstupanje od standarda Konvencije koje se na osnovu člana 15 Visokim stranama ugovornicama dopušta u izuzetnim okolnostima;

20. Budući da je od Suda zatraženo da preispita opravdanost pritvaranja Dž. R. Lolesa u trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940, bez obzira na odredbe članova 5 i 6, na osnovu prava koje Visoke strane ugovornice imaju na osnovu člana 15 Konvencije da u izuzetnim situacijama derogiraju prava propisana Konvencijom;

21. Budući da član 15 propisuje sledeće:

„1. U doba rata ili druge javne opasnosti koja pretil opstanku nacije, svaka Visoka strana ugovornica može da preduzme mere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji, i to u najnužnijoj meri koju iziskuje hitnost situacije, s tim da takve mere ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Prethodna odredba ne dopušta odstupanja od člana 2 osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima, ili člana 3, 4 (st. 1) i 7.

3. Svaka Visoka strana ugovornica koja koristi svoje pravo da odstupa od odredbi Konvencije obaveštava u potpunosti generalnog sekretara Saveta Evrope o merama koje preduzima i razlozima za njih. Ona takođe obaveštava generalnog sekretara Saveta Evrope kada takve mere prestanu da deluju i kada odredbe Konvencije ponovo počnu da se primenjuju u potpunosti.“

22. Budući da iz ovih odredbi sledi da, bez prava da se oslobodi svih obaveza koje je preuzela na osnovu Konvencije, svaka Visoka strana ugovornica ima pravo da u doba rata ili druge javne opasnosti koja pretil opstanku nacije, preduzima mere kojima će odstupati od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije, izuzev obaveza iz člana 15, stav 2, pod uslovom da se takve mere primenjuju samo na situacije koje takva nužnost zahteva, kao i da nisu u sukobu sa drugim obavezama koje država ima prema međunarodnom pravu; budući da Sud treba da utvrdi da li su uslovi za odstupanje od preuzetih obaveza propisani članom 15 ispunjeni u ovom slučaju;

(a) U pogledu postojanja javne opasnosti koja ugrožava opstanak nacije;

23. Budući da je Država objavom od 5. jula 1957 (objavljena u Službenom listu 8. jula 1957) uvela specijalna ovlašćenja na osnovu Dru-

gog dela Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940, „radi obezbeđivanja zaštite javnog reda i mira“;

24. Budući da je Država, podneskom upućenim 20. jula 1957. generalnom sekretaru Saveta Evrope, izričito izjavila da se „određivanje pritvora na osnovu ovog Zakona smatra nužnim radi sprečavanja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i onemogućavanja postojanja vojnih i oružanih snaga osim onih propisanih Ustavom“;

25. Budući da je Država, u odgovoru na predstavku koju je Dž. R. Loles podneo Komisiji, navela niz činjenica koje ukazuju na postojanje „javne opasnosti (u navedenom periodu) koja ugrožava opstanak nacije“, u smislu odredaba člana 15;

26. Budući da je Dž. R. Loles u svom obraćanju Komisiji tvrdio da, čak i kada bi se dokazalo da su navedene činjenice postojale, one ne bi mogle da predstavljaju „javnu opasnost koja ugrožava opstanak nacije“ u smislu značenja člana 15; budući, dalje, da je on opovrgao neke od činjenica koje je iznela Država;

27. Budući da je Komisija u svom izveštaju, nakon istrage koju je sproveda na osnovu člana 28 Konvencije, većinom glasova stala na stanovište da je u Irskoj „u julu 1957. postojala javna opasnost koja je ugrožavala opstanak nacije u smislu značenja člana 15, stav 1 Konvencije“;

28. Budući da je u kontekstu člana 15 Konvencije značenje formulacije „i drugih opasnosti koje ugrožavaju opstanak nacije“ dovoljno jasno; budući da se to odnosi na izuzetno kritičnu ili vanrednu situaciju koja pogađa celo stanovništvo i ugrožava organizovani život zajednice koja čini državu; budući da je, nakon što je utvrdio da to jeste prirodno i uobičajeno značenje ove formulacije, Sud u obavezi da utvrdi da li se činjenice i okolnosti koje su dovele do objave Države od 5. jula 1957. uklapaju u ovu formulaciju; budući da je Sud, nakon razmatranja, utvrdio da to jeste slučaj; budući da je u tom trenutku Država razumno zaključila da postoji „javna opasnost koja ugrožava opstanak nacije“ na osnovu analize različitih činjenica kao što su: prvo, postojanje ilegalne vojske na teritoriji Republike Irske koja se bavi protivustavnim aktivnostima i koja koristi nasilje radi ostvarenja svojih ciljeva; drugo, činjenica da ta vojska deluje i sa teritorija koje se nalaze izvan Države, što ozbiljno ugrožava odnose Republike Irske sa susednom zemljom; treće, stalni i zabrinjavajući porast terorističkih aktivnosti u jesen 1956. i tokom cele prve polovine 1957. godine;

29. Budući da je, uprkos ozbiljnosti situacije, Država uspela da primenom redovnih zakonskih mera obezbedi manje-više normalno funkcionisanje javnih institucija, a budući da su ubistva iz zasede, koja su se

dogodila u noći između 3. i 4. jula 1957. na teritoriji Severne Irske blizu granice sa Republikom Irskom samo nekoliko dana pre 12. jula, dana koji je iz istorijskih razloga posebno osetljiv za održavanje javnog reda i mira, ukazivala na postojanje neposredne opasnosti za opstanak nacije zbog kontinuiranih protivzakonitih aktivnosti u Severnoj Irskoj kojima je sa teritorije Republike Irske rukovođila IRA i druge sa njom povezane grupe;

30. Budući da je, konačno, Država opravdano objavila da u Republici Irskoj postoji javna opasnost koja ugrožava opstanak nacije i na osnovu toga se opravdano pozvala na odredbe člana 15, stav 1 Konvencije prilikom uvođenja mera koje predstavljaju odstupanje od obaveza iz Konvencije, i to u svrhu za koju su odredbe tog člana i formulisane;

(b) U pogledu toga da li je „hitnost situacije“ iziskivala primenu mera koje predstavljaju odstupanje od obaveza iz Konvencije;

31. Budući da član 15, stav 1 propisuje da Visoka stana ugovornica može odstupiti od svojih obaveza iz Konvencije samo „u najnužnijoj meri koju iziskuje hitnost situacije“; budući da je, stoga, nužno preispitati da li se stupanje na snagu Drugog dela Zakona iz 1940. može smatrati merom koju je iziskivala hitnost situacije koja je postojala 1957. godine;

32. Budući da je Dž. R. Loles pred Komisijom tvrdio da, čak i da je situacija 1957. godine bila takva da bi mogla opravdati odstupanje od obaveza preuzetih na osnovu Konvencije, usvajanje i stupanje na snagu Drugog dela Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. nije bilo srazmerno onome što je takva situacija iziskivala;

33. Budući da je Država i pred Komisijom i pred Sudom iznela stav da su mere preduzete na osnovu Drugog dela zakona iz 1940. godine, u datim okolnostima, bile takve da ih je hitnost situacije iziskivala u skladu s članom 15, stav 1 Konvencije.

34. Budući da se većina članova Komisije saglasila sa argumentima koje je u ovom pogledu iznela Država, ali i da su neki članovi Komisije iz utvrđenih činjenica izvukli drugačije zaključke u pogledu prava;

35. Budući da je iznet argument da je Država, imajući u vidu koja su joj sredstva 1957. bila na raspolaganju radi kontrolisanja aktivnosti IRA i njenih frakcija, bila u mogućnosti da pribegne i drugim merama kojima bi se stroge mere kao što je pritvor bez odluke suda učinile nepotrebnim; budući da je u tom kontekstu pomenuta i mogućnost primene krivičnog prava, kao i ustanovljenje specijalnih krivičnih sudova predviđenih Zakonom o krivičnim delima protiv države iz 1939. ili vojnih sudova; budući da je bilo moguće razmotriti primenu drugih mera, kao što je zatvaranje granice između Republike Irske i Severne Irske;

36. Budući da je Sud ocenio da primenom redovnih zakonskih mera nije bilo moguće otkloniti rastuću opasnost koja je pretila Republici Irskoj 1957. godine; budući da redovni krivični sudovi, pa čak i specijalni krivični sudovi i vojni sudovi nisu bili dovoljni za obezbeđivanje javnog reda i mira; budući da se pokazalo da je posebno teško prikupiti potrebne dokaze protiv lica koja su učestvovala u aktivnostima IRA i njenih frakcija, s obzirom na vojni, tajni i teroristički karakter takvih grupa i straha koji su one izazivale kod stanovništva; s obzirom na činjenicu da su takve grupe uglavnom delovale na teritoriji Severne Irske, a da su njihove aktivnosti u Republici Irskoj mahom bile ograničene na pripreme oružanih napada preko granice, što je dodatno otežavalo prikupljanje potrebnih dokaza; budući da bi zatvaranje granice imalo izrazito negativne posledice na stanovništvo u celini i da bi se time prekoračila mera nužnosti koju je takva situacija iziskivala;

Budući da iz navedenog sledi da nijedna od ovih mera ne bi omogućila da se reši situacija koja je postojala u Irskoj 1957. godine; budući da je mera upravnog pritvora uvedena za lica osumnjičena za terorističke aktivnosti na osnovu Izmenjenog zakona iz 1940. po svemu sudeći i bez obzira na njenu težinu bila nužna u datim okolnostima;

37. Dalje, budući da je Izmenjeni zakon o krivičnim delima protiv države iz 1940. sadržao niz kontrolnih mehanizama za sprečavanje zloupotreba mere upravnog pritvora; budući da je, saglasno tome, primena Zakona bila pod stalnim nadzorom Parlamenta, koji je ne samo bio redovno izveštavan o svim detaljima vezanim za njegovu primenu, već je, takođe, u svakom trenutku mogao da usvoji rezoluciju kojom se poništava objava Vlade o stupanju na snagu Zakona; budući da je Izmenjeni zakon o krivičnim delima protiv države iz 1940. propisivao osnivanje tročlane Komisije za pritvor, koju je Vlada shodno tome i osnovala i čiji su članovi bili jedan oficir odbrambenih snaga i dvojica sudija; budući da je svako lice pritvoreno po tom osnovu moglo da se žali Komisiji, koja bi mogla da donese odluku o oslobađanju lica iz pritvora, koja bi za Vladu bila obavezujuća; budući da su i redovni sudovi mogli naložiti Komisiji da obavlja svoju funkciju;

Budući da je, na kraju, odmah nakon objave kojom se uvode ovlašćenja u pogledu određivanja pritvora Država javno objavila da će naložiti puštanje iz pritvora svakog lica koje se pisanim putem obaveže na poštovanje Ustava i zakona i obeća da se neće baviti protivzakonitim aktivnostima, i da je tekst takve pisane izjave kasnije izmenjen u smislu da se od lica lišenog slobode zahteva samo da izjavi da će poštovati zakon i obeća da se neće baviti aktivnostima koje su u suprotnosti sa Zakonom iz 1940; budući da su lica lišena slobode prilikom pritvaranja bila

obaveštavana o mogućnosti da budu puštena iz pritvora odmah po davanju takve izjave; budući da u demokratskoj zemlji kao što je Irska, kada Država javno pruži takve garancije o puštanju iz pritvora, onda je Država pravno obavezana da pusti iz pritvora svako lice koje takvu izjavu da;

Dalje, budući da iz navedenog sledi da mera pritvora bez naloga suda na osnovu Zakona iz 1940, koja bi se primenjivala uz navedene kontrolne mehanizme, jeste bila mera koju je hitnost situacije iziskivala, u skladu sa značenjem člana 15 Konvencije;

38. Budući da u ovom slučaju ne postoji ništa što bi ukazivalo da su posebna ovlašćenja u pogledu određivanja pritvora, koja su Državi data Izmenjenim zakonom o krivičnim delima protiv države iz 1940, upotrebljena protiv Dž. R. Lolesa, bilo u smislu značenja člana 18 Konvencije, to jest, da su takve mere upotrebljene u drugačiju svrhu od one zbog kojih su uvedene, bilo u smislu člana 15, to jest, da je takva mera bila prekomerna u odnosu na ono što je hitnost situacije iziskivala; budući da je, upravo suprotno, Komisija, nakon što je u svojoj odluci o prihvatljivosti predstavke utvrdila da je podnosilac svoju predstavku uputio Komisiji nakon što je prethodno iscrpeo sve domaće pravne lekove, u svom izveštaju uočila da su ukupno ponašanje Dž. R. Lolesa, „njegove veze sa licima za koje se znalo da su aktivni članovi IRA, utvrđena krivica za posedovanje inkriminišućih dokumenata i druge okolnosti“ davali povoda za najozbiljniju sumnju da, bez obzira na činjenicu da više nije bio aktivni član IRA, on jeste i dalje bio povezan sa njenim aktivnostima u trenutku pritvaranja u julu 1957; budući da spisi predmeta takođe ukazuju da ga je na početku pritvora određenog na osnovu Zakona br. 2 iz 1940. Država obavestila da može biti pušten iz pritvora ukoliko se pisanom izjavom obaveže „na poštovanje Ustava i zakona Irske“ i obeća da se „neće priključiti ili pomagati nijednu organizaciju koja se na osnovu Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939. smatra protivzakonitom“; budući da je decembra 1957. Država uputila sličnu ponudu u malo izmenjenoj formi koju je Dž. R. Loles prihvatio, dajući izjavu pred Komisijom za pritvor „da se neće baviti aktivnostima koja se po Zakonima o krivičnim delima protiv države iz 1939. i 1940. godine smatraju protivzakonitim“, nakon čega je odmah pušten iz pritvora;

(c) U pogledu pitanja da li su mere koje predstavljaju odstupanje od obaveza iz Konvencije „u neskladu sa ... drugim obavezama prema međunarodnom pravu“;

39. Budući da član 15, stav 1 Konvencije dopušta Visokim stranama ugovornicama da preduzmu mere koje predstavljaju odstupanje od oba-

veza po Konvenciji, pod uslovom da takve mere nisu „u neskladu sa ... drugim obavezama prema međunarodnom pravu“;

40. Budući da, iako se ni Komisija ni Država u postupku nisu pozvale na ovu odredbu, zadatak Suda jeste da obezbedi da Visoke strane ugovornice ispunjavaju svoje obaveze iz Konvencije (u skladu s članom 19) i da, shodno tome, utvrdi *proprio motu* da li je u ovom slučaju taj uslov ispunjen;

41. Budući da Sud nije došao u posed činjenica na osnovu kojih bi mogao zaključiti da su mere koje je preduzela Država, a koje predstavljaju odstupanje od obaveza po Konvenciji, u sukobu sa navedenim obavezama ove Države prema međunarodnom pravu;

U pogledu toga da li se pismo koje je Država 20. jula 1957. uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope može smatrati dovoljnim obaveštenjem u smislu člana 15, stav 3 Konvencije;

42. Budući da član 15, stav 3 Konvencije propisuje da je Visoka strana ugovornica koja koristi pravo na odstupanje od odredaba Konvencije predviđeno stavom 1 tog člana dužna da generalnog sekretara redovno i detaljno izveštava o merama koje je preduzela i razlozima za njihovu primenu, kao i da ga izvesti o prestanku njihove primene;

43. Budući da je u ovom slučaju Država 20. jula 1957. generalnom sekretaru Saveta Evrope uputila pismo kojim ga obaveštava da je Drugi deo Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. stupio na snagu 8. jula 1957. „u skladu sa članom 15, stav 3 Konvencije“; budući da su se u prilogu tog pisma nalazili i kopija objave i Zakona iz 1940; budući da je Država u tom pismu objasnila da se navedene mere „smatraju nužnim radi sprečavanja krivičnih dela ugrožavanja javnog reda i mira i postojanja vojnih i oružanih snaga koje nisu propisane Ustavom“;

44. Budući da je Dž. R. Loles pred Komisijom doveo u pitanje pravo Države da pismo od 20. jula 1957. smatra zvaničnim obaveštenjem o odstupanju od obaveza na osnovu člana 15, stav 3 Konvencije; budući da je on, u osnovi, pred Komisijom osporavao da se to pismo može smatrati zvaničnim obaveštenjem o odstupanju, uz tvrdnju da namera Države nije bila da uputi takvo zvanično obaveštenje i da, čak i kada bi se smatralo da to pismo predstavlja zvanično obaveštenje, ono ne bi ispunilo stroge uslove koje propisuje član 15, stav 3, pošto se u njemu kao osnov za pritor bez naloga suda ne navodi da je u zemlji postojalo ratno stanje ili neka druga javna opasnost koja pretila opstanku nacije, niti se priroda mere koju je primenila Država definiše na odgovarajući način; budući da je glavni delegat Komisije u postupku pred Sudom izvestio Sud

o trećoj tvrdnji Dž. R. Lolesa da se mera kojom se odstupa od obaveza po Konvenciji, čak i da je generalni sekretar o tome bio izvešten pismom od 20. jula 1957. u skladu s predviđenom procedurom, nije mogla primenjivati protiv lica u nadležnosti Republike Irske pre 23. oktobra 1957, odnosno pre datuma njenog objavljivanja u Irskoj;

45. Budući da je Komisija zauzela stav da Država nije zakasnila da o primeni specijalnih mera izvesti generalnog sekretara Saveta Evrope i da se izričito pozvala na član 15, stav 3 Konvencije; budući da je pismo od 20. jula 1957, u čijem su se prilogu nalazile kopije Zakona iz 1940. i objave o stupanju na snagu Zakona, smatrano dovoljnim da generalnog sekretara obavesti o prirodi tih mera i da, shodno tome, Komisija ne može da zaključi da uslovi iz člana 15, stav 3 nisu u dovoljnoj meri ispunjeni, iako primećuje da pismo od 20. jula 1957. ne sadrži detaljno obrazložene razloge zbog kojih je Država uvela mere kojima odstupa od obaveza po Konvenciji; budući da je u vezi s trećom tvrdnjom Dž. R. Lolesa delegat Komisije u postupku pred Sudom dodao da se na osnovu člana 15, stav 3 zahteva samo da se generalni sekretar Saveta Evrope izvesti o merama odstupanja, bez obaveze države da obaveštenje o odstupanju ugradi u postojeće zakonodavstvo;

46. Budući da je Država u svom završnom obraćanju Sudu zatražila da Sud primeti, u skladu s mišljenjem Komisije, da pismo od 20. jula 1957. predstavlja zavodoljavajuće zvanično saopštenje u smislu zahteva člana 15, stav 3 Konvencije, ili, alternativno, da utvrdi da u članu 15, stav 3 ne postoji nijedan element koji bi Državu u ovom slučaju onemogućio da se pozove na stav 1 pomenutog člana.

47. Budući da je Sud, pre svega, pozvan da utvrdi da li je shodno članu 15, stav 3 Konvencije generalni sekretar Saveta Evrope bio na propisan način obavešten o preduzetim merama i razlozima za njihovo uvođenje; budući da Sud primećuje da su se i kopija Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. i kopija objave od 5. jula, koja je objavljena 8. jula 1957. i na osnovu koje je Drugi deo Zakona stupio na snagu, nalazile u prilogu pisma od 20. jula; da se pismom od 20. jula objašnjava da su te mere uvedene „radi sprečavanja izvršenja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i postojanja vojnih i oružanih snaga koje nisu propisane ustavom“; da je Država time generalnom sekretaru pružila dovoljno informacija samo 12 dana nakon uvođenja mera kojima se odstupa od obaveza po Konvenciji; da je, stoga, obaveštenje u tom smislu dato bez odlaganja; i da, na kraju, u Konvenciji ne postoji posebna odredba koja bi Visokoj strani ugovornici nalagala da obaveštenje o derogaciji upućeno generalnom sekretaru Saveta Evrope javno objavi na svojoj teritoriji;

Budući da je Sud u ovom slučaju utvrdio da je Država, kao potpisnica Konvencije, ispunila svoje obaveze iz člana 15, stav 3 Konvencije;

48. Iz navedenih razloga,

SUD jednoglasno

- (i) odbacuje zahtev Države na osnovu člana 17 Konvencije;
- (ii) smatra da članovi 5 i 6 Konvencije ne mogu predstavljati pravni osnov za pritvaranje Dž. R. Lolesa bez odluke suda u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. na osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o krivičnim delima protiv države iz 1940. godine;
- (iii) smatra da nema povrede člana 7 Konvencije;
- (iv) smatra da se pritvaranje Dž. R. Lolesa od 13. jula do 11. decembra 1957. zasniva na pravu na derogaciju, na koje se Država pozvala u julu 1957. u skladu sa članom 15 Konvencije;
- (v) smatra da pismo koje je Država uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope 20. jula 1957. predstavlja dovoljno obaveštenje u skladu s članom 15, stav 3 Konvencije;

Odlučuje, shodno tome, da činjenice utvrđene u slučaju ne ukazuju da je Država prekršila obaveze koje proističu iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Odlučuje, shodno tome, da se ne može pokrenuti pitanje prava na naknadu štete Dž. R. Lolesu po tom osnovu.

Sačinjeno na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu je verzija na francuskom jeziku autentična, u Savetu Evrope u Strazburu, dana prvog jula hiljadudevetstošezdesetprve godine.

R. Kasin
predsednik

P. Modinos
sekretar

Iako je saglasan sa odlukom, sudija G. Maridakis prilaže svoje izdvojeno saglasno mišljenje, u skladu sa pravilom 50, stav 2 Poslovnika Suda.

R. K
s.r.

P. M.
s.r.

IZDVOJENO SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE G. MARIDAKISA

Država Irska nije prekršila odredbe člana 15 Konvencije.

Kada se država bori za opstanak, niko nema pravo da od nje zahteva da se uzdrži od primene specijalnih vanrednih mera: *salus rei publicae suprema lex est*. To je princip na kome se zasniva član 15.

Uvodeći pravo na odbranu kao nužnu pretpostavku, Konvencija u članu 15 propisuje da „u doba rata ili druge javne opasnosti koja preti opstanku nacije, svaka Visoka strana ugovornica može da preduzme mere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji,“ pod uslovom da se to radi samo „u najnužnijoj meri koju iziskuje hitnost situacije“, s tim da takve mere „ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.“

Formulacija „javna opasnost koja preti opstanku nacije“ podrazumeva krajnje vanrednu situaciju koja može dovesti u opasnost normalno funkcionisanje sistema javne uprave uspostavljene putem zakonitog izražavanja volje građana, kako u pogledu situacije u samoj zemlji, tako i u pogledu njenih odnosa sa drugim državama.

U julu 1957. Država je utvrdila da su aktivnosti IRA postale takve da predstavljaju javnu opasnost koja ugrožava opstanak nacije, i u cilju otklanjanja te opasnosti 8. jula 1957. donela je Zakon iz 1940. kojim se unose izmene u Zakon o krivičnim delima protiv države iz 1939.

U skladu s članom 15, stav 3 Država je pismom od 20. jula 1957. izvestila generalnog sekretara Saveta Evrope o nameri da proglasi stupanje na snagu Zakona iz 1940. i u tom pismu je navela sledeće:

„Čast nam je da Vašu pažnju skrenemo na član 8 Zakona kojim se vlada Irske ovlašćuje da formira Komisiju za preispitvanje osnovanosti pritvora svakog pritvorenog lica koje joj se sa takvim zahtevom obrati. Komisija, čije osnivanje taj član propisuje, formirana je 16. jula 1957.“

Zakon iz 1940. podrazumeva da će doći do odstupanja od obaveza iz člana 5, stav 1 i 3 Konvencije, budući da, za razliku od člana 5 koji predviđa da se lice lišeno slobode ima odmah izvesti pred sudiju, Zakon iz 1940. pruža takvom licu pravo da od Komisije formirane na osnovu Zakona traži da preispita osnovanost njegovog pritvora.

To odstupanje, međutim, ne predstavlja prekoračenje u odnosu na „meru koju iziskuje hitnost situacije.“ Država je već vodila stalnu borbu protiv pripadnika IRA. Ukoliko je, dakle, da bi sprečila IRA u preduzimanju akcija sračunatih na povećavanje stepena javne opasnosti koja ug-

rožava opstanak nacije, Država usvojila zakon kojim se nalaže hapšenje svakog lica za koje se opravdano sumnja da je u vezi sa tom tajnom i protivzakonitom organizacijom, Država time nije prekoračila ograničenja koja nameće član 15 Konvencije. Dalje, u Zakon su ugrađeni mehanizmi zaštite uhapšenog lica. Postoji specijalna komisija koja ispituje osnovanost pritvora takvog lica, čime se to lice štiti od proizvoljnog hapšenja.

Iz toga sledi da je Izmenjeni zakon o krivičnim delima protiv države iz 1940. predstavljao meru koja jeste bila u skladu sa članom 15 Konvencije, pošto je „hitnost situacije“ takvu meru iziskivala.

Ostaje još da se vidi da li su u slučaju podnosioca predstavke ispunjeni uslovi za hapšenje propisani Zakonom iz 1940.

Nema nikakve sumnje da je podnosilac predstavke bio pripadnik IRA. Isto tako, nema nikakve sumnje da je IRA bila protivzakonita i tajna organizacija protiv koje je Država Irska vodila stalni rat.

Pritvaranje podnosioca predstavke u julu 1957. predstavljalo je deo opštih napora Države da onemogući dejstva te protivzakonite i tajne organizacije. Tačno je da su aktivnosti IRA u julu 1957. bile oslabile, ali i to je bila smišljena politika organizacije. Da bi se u potpunosti shvatio značaj ove činjenice, ona se ne sme razmatrati izdvojeno, već u svetlu prethodnih aktivnosti IRA koje ukazuju na to kakve aktivnosti se ubuduće mogu očekivati od organizacije.

Dalje, pošto je podnosilac predstavke bivši pripadnik IRA, Država je ispravno na njega primenila Zakon iz 1940, sumnjajući da, čak iako više nije pripadnik te organizacije on može uvek biti angažovan da promoviše njene ciljeve.

Osim toga, Država je, poštujući njegovu ličnost, kao uslov za puštanje iz pritvora od njega samo zatražila da pruži uveravanja da će ubuduće priznavati „Ustav i zakone Irske“. Ne može se smatrati da je takav uslov u suprotnosti sa Konvencijom.

U takvom uslovu nema ničega što bi se moglo smatrati uvredom ličnosti ili povredom obaveza koje Država ima na osnovu Konvencije. Moglo bi se smatrati, na primer, nesaglasnim sa Konvencijom da je Država tražila od podnosioca predstavke da odbaci politička uverenja za koja se borio kao pripadnik IRA. Takav bi zahtev svakako bio u suprotnosti sa članom 10, prema kome svako ima pravo na slobodu izražavanja i uverenja i pravo da prima i saopštava informacije i ideje. Međutim, iz same formulacije tog člana se vidi da je izjava koju je od podnosioca predstavke zatražila Država kao uslov za puštanje iz pritvora, kojom bi jemčio da će

ubuduće poštovati Ustav i zakone Irske, u potpunosti u duhu Konvencije. To je takođe očigledno i kada se pogleda pod kojim uslovima Konvencija postavlja u većini članova državama dozvoljava da ograniče ili čak spreči uživanje prava pojedinca. Svi ti slučajevi se odnose na očuvanje javne i nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta i održavanja javnog reda (čl. 2, st. 2 (c), čl. 4, st. 3 (c), čl. 5 i 6, čl. 8, st. 2, čl. 9, st. 2, i čl. 11, st. 2).

Shodno tome, ukoliko Visoka strana ugovornica svakome pojedincu u okviru svoje nadležnosti obezbedi uživanje prava i sloboda iz Prve glave Konvencije (čl. 1), i, ako uz to preduzme sve potrebne mere da se uživanje takvih prava garantuje zakonom, od pojedinca se za uzvrat traži da, bez obzira na lična i druga uverenja, bude lojalan prema državi i ne može se smatrati oslobođenim od takve obaveze. To je osnovni princip koji je sadržan u pomenutim ograničenjima prava propisanih Konvencijom. U takvom duhu se tumači i član 17 Konvencije, a isti takav opšti pravni princip je sadržan i u maksimi rimskog prava *nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere protest* (*Digesta*, 50.17.134, st. 4). (*Nemo turpitudinem suam allegans auditur*).

Iz prethodno rečenog sledi da je Država, kada je od podnosioca predstavke zatražila da pruži uveravanja da će se vladati u skladu sa Ustavom i zakonima zemlje, podnosioca predstavke samo podsetila na njegovu dužnost da iskaže lojalnost nadležnim organima, i da time ni na koji način nije ugrozila prava i slobode propisane Konvencijom, uključujući i pravo na slobodu savesti koja se garantuje članom 9.

Tačno je da je podnosilac predstavke uhapšen 11. jula 1957. na osnovu Zakona iz 1940. i da mu je 16. jula 1957. rečeno da će biti pušten iz pritvora ukoliko se pisanom izjavom obaveže na „poštovanje Ustava i zakona Irske“ i obeća „da neće pristupiti niti pomagati bilo koju organizaciju koja se smatra protivzakonitom na osnovu Zakona o krivičnim delima protiv države iz 1939.“

U periodu od 16. jula do 10. decembra 1957. podnosilac predstavke je odbijao da takvu izjavu da, verovatno kako bi sačekao ishod zahteva koji je uputio 8. septembra 1957. i kojim „od specijalne komisije osnovane po članu 8 Zakona iz 1940. traži da razmotri osnovanost njegovog daljeg zadržavanja u pritvoru“, kao i zahteva koji je 8. septembra 1957. uputio Višem sudu Irske, pozivajući se na član 40 irskog Ustava, kojim traži da taj sud izda uslovni nalog za ispitivanje zakonitosti pritvora. Viši sud je taj zahtev odbio, a takođe i Vrhovni sud, kome se podnosilac predstavke žalio na odluku Višeg suda. Vrhovni sud je obrazloženje svoje presude

objavio 3. decembra 1957, tako da je Komisija za pritvor nastavila postupak razmatranja njegove žalbe 6. i 10. decembra 1957. Podnosilac predstavke je onda pred Komisijom dao usmenu izjavu da se neće baviti aktivnostima koje se smatraju protivzakonitim prema Zakonu o krivičnim delima protiv države iz 1939. i 1940.

U periodu između njegovog hapšenja (11. jula 1957) i 10. decembra 1957, podnosilac predstavke žalio se Višem i Vrhovnom sudu, odbijajući da, dok su postupci u toku, pruži uveravanja koju su od njega tražile irske vlasti kao uslov za puštanje iz pritvora. S obzirom na njegovo ponašanje, podnosilac predstavke nema osnova da se žali na lišavanje slobode tokom ovog perioda.

Iz navedenog sledi da se Zakon iz 1940. o izmenama Zakona iz 1939. ne može kritikovati kao zakon koji je u suprotnosti s odredbama člana 15 Konvencije, i da mere predviđene tim zakonom predstavljaju odstupanja koja su u skladu s rezervama sadržanim u članu 5, stav 1 (c) Konvencije. Odatle sledi da nema razloga za razmatranje osnovanosti navoda da je Država prekršila obaveze koje ima na osnovu ovih odredbi.

Sa druge strane, predstavka koju je podneo podnosilac ne može se proglašiti neprihvatljivom na osnovu člana 17 Konvencije jer je svrha tog člana da isključi mogućnost tumačenja bilo koje odredbe Konvencije kojim bi se poništila prava i slobode garantovane Konvencijom i podržale tendencije i aktivnosti koje su u suprotnosti sa duhom Konvencije, kako je on definisan u njenoj Preambuli. Bez obzira koliko je ponašanje podnosioca predstavke moglo biti neprimereno, ne može se smatrati da se on bavio aktivnostima koje član 17 zabranjuje, po kom osnovu bi se njegova predstavka mogla proglašiti neprihvatljivom.

G. MARIDAKIS